Kurier Lubelski, 02.02.2002

Po likwidacji lubelskiego klasztoru Dominikanów

Ze skasowanego klasztoru Dominikanów Rosjanie zrabowali cenny księgozbiór. Pocztówka (z 1914 roku) ze zbiorów Zbigniewa Nestorowicza.

Zagrabiony księgozbiór trafił do Petersburga

Cenny księgozbiór zrabowany z klasztoru oo. Dominikanów w Lublinie Rosjanie wywieźli do Petersburga. Potwierdzają to dokumenty odnalezione w tamtejszym archiwum. Rozdysponowaniem rękopisów i książek zajęło się rosyjskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Informacje na ten temat zawiera korespondencja carskich urzędników zrelacjonowana przez ks. Mariana Radwana w artykule pt. *Zrabowany księgozbiór lubelskich dominikanów* („Kronika Rzymska" z 11.08.1990). Oddajmy więc głos dokumentom: 8 marca 1886 roku MSW w Petersburgu przekazało generał-gubernatorowi w Warszawie polecenie skasowania lubelskiego klasztoru Dominikanów i nakazało sporządzić szczegółowy opis biblioteki. W piśmie z 13 stycznia następnego roku adresat poinformował zwierzchników, że klasztor skasował, a księgozbiór, liczący według szacunków około 10 tys. woluminów, zabezpieczył. Jednocześnie uspokajał ministerstwo, że radca państwowy Tchórzewski rozpoczął już starania o opracowanie jego katalogu.

Pismo lubelskiego gubernatora z 13 czerwca 1887 r. nie pozostawia cienia wątpliwości, że rabunek już się rozpoczął: *Zgodnie z żądaniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, przekazanym przez pismo warszawskiego Generał-Gubernatora z dnia 12 maja br., nr 837, o wysyłce do Departamentu Spraw Duchownych rękopisów posiadanych w bibliotece skasowanego lubelskiego dominikańskiego klasztoru oraz książek wydanych do 1700 roku włącznie, mam zaszczyt* (sic!) *przesłać, wraz z niniejszym pismem, znalezione we wspomnianej bibliotece: 29 dokumentów i 129 rękopisów, w których 67 dotyczy XVIII wieku, a 62 okresu wcześniejszego.*

Tydzień później urzędnik informował, że generalny sekretarz Gilarowski wysłał za pośrednictwem Rosyjskiego Towarzystwa Transportu Bagażu: 117 rękopisów, 589 książek pisanych ręcznie oraz 3552 wydane drukiem do 1700 roku (20 skrzyń). W trzecim transporcie z 12 lutego 1888 r. znajdowały się 2022 książki (7 skrzyń). Pozostałe 45 pozycji przesłano dopiero 8 stycznia 1889 r. Jedynie czasopisma przekazano do lubelskiego gimnazjum męskiego.

Na miejscu zbiory rozdysponował Departament Wyznań Obcych, część jednak zachowując dla siebie. Publiczna Biblioteka w Petersburgu otrzymała w 1887 roku 85 rękopisów oraz 69 prac drukowanych (182 tomy). Wśród rękopisów z XV, XVII i XVIII wieku były m.in.: „Postilla studentium" uniwersytetu praskiego, kopia bulli Marcina V, akta dominikańskich kapituł generalnych z lat 1501-1644 oraz księga posiedzeń władz lubelskiego klasztoru Dominikanów za lata 1604-1636. Natomiast druki z zakresu filozofii, filologii klasycznej, historii i geografii miały XVI- i XVII-wieczny rodowód (*Otcet za 1887 god*).

W następnym roku przekazano 29 aktów uposażenia lubelskich dominikanów z okresu od XIV do XVIII wieku, wystawionych m.in. przez królów polskich. Najstarszym według sprawozdania (*Otcet za 1888 god*) był dokument księcia mazowieckiego Ziemowita z 1394 roku. Informację o pełnej liczbie wywiezionych książek zawiera być może archiwum petersburskiej biblioteki, do którego niestety nie ma dostępu. Książki z Lublina otrzymała również Petersburska Akademia Duchowna Rzymskokatolicka (od 1887 roku), a także nowo założona Biblioteka Publiczna w Wilnie (w 1888 roku 19 przesyłek).